

Ohorodnyk N. P. — PhD in Economics, Junior Research Fellow, Department of Spatial Development and Quality of Life, Mykhailo Ptukha Institute for Demography and Life Quality Research of the National Academy of Sciences of Ukraine; 60, Tarasa Shevchenko Boulevard, Kyiv, Ukraine, 01032; +38 (066) 140-03-88; Nadya_o@ukr.net; ORCID: 0009-0000-0172-6215

Надійшла до редакції 06.08.2026

Прийнята до друку 17.08.2026

Опубліковано 30.09.2026

<https://doi.org/10.35668/2520-6524-2026-3-12>

УДК 338.48:332.1:502.131.1

Н. М. БАБКО, канд. екон. наук, доц.

Н. В. РУНЧЕВА, д-р екон. наук, проф.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ОРІЄНТИРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ СИСТЕМ

Резюме. У статті обґрунтовано концептуальні засади формування стратегічних орієнтирів сталого розвитку регіональних туристичних систем. Метою дослідження є визначення їхнього змісту, взаємозв'язків, принципів диференціації та індикативного супроводу з урахуванням просторової асиметрії туризму в Україні. Методологія поєднує системний підхід, аналіз наукових і нормативних джерел, порівняльний аналіз офіційної статистики, логічне моделювання та типологічний синтез. Виявлено, що позитивна фіскальна динаміка супроводжується високою територіальною концентрацією: у I кварталі 2026 р. 74,6 % задекларованих ночівель припало на п'ять основних територій України. Запропоновано концептуальне ядро “цінність — межі — адаптивність” і шість стратегічних орієнтирів: безпекову резильєнтність; ресурсно-екологічну збалансованість; локальну цінність та інклюзивність; розумну спеціалізацію та продуктову диверсифікацію; цифрову аналітику; мережеве врядування та інвестиційну узгодженість. Сформовано адаптивний цикл переходу від діагностики функціональної території до вибору домінант, портфеля інструментів і щорічної корекції рішень. Доведено, що цільовим результатом стратегії має бути чиста територіальна цінність, а не максимізація туристичного потоку.

Ключові слова: сталий розвиток, регіональна туристична система, стратегічні орієнтири, резильєнтність, туристична місткість, локальна цінність, розумна спеціалізація, врядування.

ВСТУП

Упродовж останнього десятиліття туризм дедалі важче описувати як відокремлену галузь, що лише обслуговує переміщення та дозволя

відвідувачів. На рівні регіону він одночасно є ринком послуг, способом капіталізації культурної та природної спадщини, каналом зайнятості, чинником просторової мобільності й джерелом

навантаження на екосистеми та місцеву інфраструктуру. Саме тому якість туристичного розвитку визначається не стільки темпом приросту відвідувань, скільки тим, чи перетворюється цей потік на довгострокову цінність для території. Для українських регіонів до звичних суперечностей туристичного зростання додалися безпекові загрози, руйнування інфраструктури, переміщення населення, різка зміна географії попиту та дефіцит повної статистики. У цих умовах орієнтація лише на відновлення довоєнних показників означала б повернення до моделі, що недостатньо враховувала екологічну місткість, інтереси громад і здатність дестинацій витримувати шоки.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Поняття “стратегічний орієнтир” у практиці регіонального управління нерідко зводиться до тематичного переліку: цифровізація, інвестиції, інклюзивність, екологізація, промоція. Такий перелік корисний як рамка комунікації, проте він не відповідає на три принципові запитання: “Що саме має змінитися у функціонуванні туристичної системи? За якими ознаками можна відрізнити реальний розвиток від його формальної імітації? Як узгодити цілі, що конфліктують між собою?” Наприклад, розширення транспортної доступності здатне підтримати бізнес і зайнятість, але без управління потоками може перевищити рекреаційну місткість природної території. Цифрова промоція маловідомого об’єкта створює попит швидше, ніж громада встигає розвинути санітарну, безпекову та сервісну інфраструктуру. Зростання туристичного збору поліпшує дохідну базу місцевого бюджету, однак нічого не говорить про частку доходу, що залишається в локальних ланцюгах вартості.

Проблема концептуалізації полягає не у виборі ще одного набору пріоритетів, а в побудові логіки, що пов’язує бажаний стан системи, територіальні обмеження, управлінські рішення та вимірювані результати. Вона має бути придатною для великого міста, гірської рекреаційної зони, сільської дестинації та території з пошкодженою інфраструктурою. Чинна Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки закріплює територіально орієнтований підхід і диференціацію інструментів політики [12], однак їх перенесення у сферу туризму потребує окремого методичного каркаса.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні витоки територіального бачення туризму пов’язані з моделлю життєвого циклу туристичної території Р. В. Батлера [1]. Для цього дослідження принциповим є її висновок про

межі зростання: стратегія має змінюватися відповідно до зрілості та навантаження дестинації, а не автоматично підтримувати нарощування потоку.

Так, Б. Брамвелл і Б. Лейн перенесли акцент з окремих природоохоронних заходів на врядування та участь стейкхолдерів [2]. Сталість не виникає внаслідок технічної оптимізації, якщо інституції не здатні узгоджувати інтереси бізнесу, мешканців і влади. У своїй праці А. А. Лью розвинув цей напрям через категорію резильєнтності громад і різні масштаби адаптації [3]. Для України це особливо важливо: короткострокове збереження діяльності ще не означає довгострокового відновлення людського капіталу та середовища.

Водночас К. М. Голл застерігає, що включення туризму до порядку денного Цілей сталого розвитку не змінює модель господарювання, якщо абсолютне ресурсоспоживання та соціальні витрати продовжують зростати [4]. Зокрема С. Альварес, Ф. Бахджа і А. Файолл трактують вразливість дестинації як поєднання експозиції до загроз, чутливості й адаптаційної спроможності [5]. У своєму дослідженні Б. Зекан, К. Вайсмайєр, У. Гунтер, Б. Шух і С. Седлачек обґрунтовують поєднання показників потоку з територіальною місткістю [6].

Натомість М. Роман, І. Кудінова, В. Самсонова та Н. Кавенцький пов’язують перспективи сільського зеленого туризму в Україні з локальним підприємництвом, інфраструктурою та інноваціями [7]. Водночас недостатньо формалізовано перехід від окремих концептів сталості, резильєнтності, місткості та участі громад до єдиного контуру формування стратегічних орієнтирів регіональної туристичної системи.

Метою статті є концептуалізація стратегічних орієнтирів сталого розвитку регіональних туристичних систем шляхом обґрунтування їхнього змісту, взаємозв’язків, принципів диференціації та системи індикативного супроводу з урахуванням сучасної просторової асиметрії туризму в Україні.

Методологічне підґрунтя становить системний підхід, за якого регіональна туристична система розглядається як відкрита мережа взаємопов’язаних суб’єктів, ресурсів, інфраструктури, потоків, інституцій і локальних спільнот. Аналіз наукових праць і міжнародних документів використано для виокремлення нормативних та аналітичних вимірів сталості [1–11]. Порівняльний аналіз офіційних даних Всесвітньої туристичної організації (UN Tourism) і Державного агентства розвитку туризму України застосовано для виявлення відмінностей між глобальним відновленням і внутрішньою

просторовою концентрацією туризму [13–15]. Методи логічного моделювання й типологічного синтезу дали змогу побудувати авторський контур “умови — стратегічний вибір — інструменти — результат — корекція” та згрупувати стратегічні орієнтири за функціями. Розрахунок регіональних часток здійснено на основі кількості ночівель зі сплатою туристичного збору за I квартал 2026 року.

Джерельна база має обмеження, які принципово не можна ігнорувати. Фіскальні показники залежать від ставок, податкової дисципліни, структури платників і змін класифікації видів економічної діяльності. Ночівлі зі сплатою туристичного збору не охоплюють увесь сектор розміщення та одноденні відвідування. Тому наведені дані використовуються для аналізу напряму та концентрації офіційно зафіксованої активності, а не для оцінювання повного фізичного обсягу туристичного потоку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Статистичний контекст і просторовий зсув туристичної активності

Глобальне відновлення туризму створює для регіонів вікно можливостей, але не скасовує потреби у вибірковій політиці. Згідно з Тенденціями та політикою у сфері туризму ОЕСР 2026 (OECD Tourism Trends and Policies 2026), уряди дедалі частіше зміщують увагу від максимізації кількості відвідувачів до збалансування економічних, соціальних і екологічних результатів, управління ризиками та спроможності дести-

націй [11]. Цей поворот принциповий: туристичний потік розглядається як засіб створення територіальної цінності, а не як кінцева мета.

В Україні економічна активність сектору зростає навіть за воєнних умов. У 2025 р. суб'єкти у сфері туризму сплатили 4426,2 млн грн податків проти 2938,4 млн грн у 2024 році. Проте номінальний приріст 50,6 % частково зумовлений включенням КВЕД 79.90 “Послуги бронювання”. Без нього обсяг становив 3987,8 млн грн, а зіставний річний приріст – 35,7 % [13]. До місцевих бюджетів надійшло 359 млн грн туристичного збору, що на 31,5 % більше, ніж у 2024 році. Ці показники свідчать про адаптацію сектору й активізацію малого підприємництва, але не дають підстав ототожнювати фіскальне зростання з рівномірним територіальним відновленням (табл. 1).

У I кварталі 2026 р. задекларовано 2 276 246 туристичних ночівель, які забезпечили 87,34 млн грн збору. П'ять територій (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська й Київська області та м. Київ) акумулювали 74,6 % таких ночівель [14]. Майже половина загального обсягу припала лише на Львівську та Івано-Франківську області. Ця концентрація є результатом не однієї причини, а накладання безпекового чинника, сезонного зимового попиту, розвитку курортної інфраструктури, переміщення населення та ділової активності столиці (табл. 2).

Дані табл. 2 показують формування потужного західного рекреаційного поясу та збереження офіційної активності в прифронтових і

Таблиця 1

Статистичні сигнали для стратегування сталого розвитку туризму

Рівень і період	Показник	Значення	Інтерпретація для регіональної політики
Міжнародний, 2025 р.	Міжнародні туристичні прибуття	1,52 млрд; +4 % до 2024 р.	Глобальний попит відновив зростання; конкуренція дестинацій посилюється
Україна, 2024–2025 рр.	Податки суб'єктів сфери туризму	2938,4 млн грн у 2024 р.; 3987,8 млн грн у 2025 р. у зіставній структурі; +35,7 %	Позитивна динаміка зберігається після коригування на зміну КВЕД
Україна, 2025 р.	Туристичний збір до місцевих бюджетів	359 млн грн; +31,5 % до 2024 р.	Туризм підтримує доходи громад, однак фіскальний показник не відображає повний потік
Україна, I квартал 2026 р.	Ночівлі зі сплатою туристичного збору	2 276 246; +13,2 % до I кварталу 2025 р.	Офіційно зафіксований внутрішній попит зростає, але має високу просторову концентрацію

Джерело: складено авторами за [13–15].

Таблиця 2

**Територіальна диференціація ночівель зі сплатою туристичного збору в Україні
у I кварталі 2026 р.**

Регіон	Кількість ночівель	Частка у загальній кількості, %	Туристичний збір, млн грн
Львівська область	525 942	23,1	16,84
Івано-Франківська область	490 931	21,6	16,28
м. Київ	356 110	15,6	18,30
Закарпатська область	207 956	9,1	7,98
Київська область	116 546	5,1	5,04
Дніпропетровська область	95 964	4,2	4,19
Одеська область	64 501	2,8	2,42
Хмельницька область	54 930	2,4	2,27
Харківська область	27 369	1,2	1,30
Запорізька область	12 889	0,6	0,48

Примітка. Частки розраховано авторами від загальної кількості 2 276 246 ночівель; можливі незначні відхилення через округлення.

Джерело: складено та розраховано авторами за даними ДАРТ [14].

промислових регіонах, де значну роль можуть відігравати ділові, гуманітарні та родинні поїздки. Однакові індикатори для цих територій створювали б викривлену картину. Карпатському регіону вже потрібне управління сезонною місткістю, забудовою та водними ресурсами; Харківській та Запорізькій областям — безпека, сценарне планування й підготовка до поетапного відновлення доступності.

Регіональна туристична система як об'єкт стратегування

Регіональну туристичну систему запропоновано визначати як територіально вбудовану відкриту сукупність ресурсів, інфраструктури, підприємств, інституцій, людського капіталу, спільнот і потоків даних, взаємодія яких формує економічні, соціокультурні, екологічні та просторові наслідки туризму. Її межі не обов'язково збігаються з областю: система може охоплювати декілька громад навколо природного масиву, курортної агломерації чи маршруту.

Сталий розвиток такої системи є здатністю створювати чисту територіальну цінність без руйнування природного та культурного підґрунтя, погіршення якості життя та критичного накопичення вразливостей. Ця категорія ширша за валовий дохід: вона охоплює локалізацію вигід, якість зайнятості, доступ мешканців до інфраструктури, екосистемні витрати, суспільну прийнятність і готовність до криз.

Концептуальне ядро стратегування утворює тріада “цінність — межі — адаптивність”.

“Цінність” відповідає на запитання, що саме туризм залишає регіону після завершення поїздки. “Межі” вказують на природні, інфраструктурні, соціальні та безпекові обмеження, за яких додатковий потік перестає бути бажаним. “Адаптивність” характеризує спроможність суб'єктів побачити зміну умов, узгодити рішення та перебудувати продукти й ресурси. Вилучення будь-якого елемента деформує стратегію: цінність без меж веде до виснаження, межі без адаптивності — до консервації, адаптивність без суспільної цінності — до ситуативного виживання бізнесу без розвитку території.

Принципи формування стратегічних орієнтирів

Першим є принцип територіальної вбудованості: туристичне рішення оцінюється за комерційною окупністю та впливом на простір і повсякденне життя. Тому стратегія охоплює не лише пам'ятки, а й мобільність, воду, відходи, ландшафт, житло, безбар'єрність і локальні ланцюги постачання.

Другий принцип — диференціація за вразливістю та стадією розвитку. Відправною точкою є не рейтинг привабливості, а зрілість продукту, концентрація потоку, ресурсні межі й адаптаційна спроможність [1; 5; 6]. Молодій дестинації потрібні стандарти якості та кооперація; переважаному курорту — просторове регулювання; території після руйнувань — безпекова сертифікація та поетапне відкриття.

Третій принцип — пріоритет чистого ефекту над валовим потоком. Доходи необхідно зіставляти з екологічним навантаженням, витратами бюджету, сезонністю, якістю праці та ставленням мешканців [4].

Четвертий принцип — співвиробництво стратегії. Сталість потребує постійної домовленості про правила користування спільними ресурсами. Механізм врядування має зробити відмінності між владою, бізнесом, установами спадщини та мешканцями видимими й перетворити конфлікт на предмет аргументованого вибору [2].

П'ятий принцип — вимірюваність із правом на корекцію. Схвалена у 2024 р. рамка SF-MST інтегрує економічні, соціальні та екологічні дані [9]. На регіональному рівні це означає регуляр-

не спостереження за потоками, ресурсоспоживанням, зайнятістю, вигодами громад і станом екосистем.

Система стратегічних орієнтирів

Запропонована система охоплює шість взаємопов'язаних орієнтирів. Їх не варто трактувати як незалежні напрями фінансування. Це функціональні контури, у межах яких конкретний регіон обирає власну комбінацію цілей та інструментів. Наприклад, цифрова платформа бронювання не є самодостатньою “цифровізацією”, якщо вона не дає даних для управління місткістю, не підтримує локальний бізнес і не містить актуальної безпекової інформації.

Безпекова резильєнтність є постійною властивістю системи й охоплює воєнні, кліма-

Таблиця 3

Стратегічні орієнтири сталого розвитку регіональних туристичних систем

Стратегічний орієнтир	Зміст стратегічного вибору	Пріоритетні інструменти	Індикативні сигнали
Безпекова резильєнтність	Збереження функцій системи, захист людей і поетапне відновлення довіри	Карти ризиків; протоколи реагування; аудит маршрутів; резервні комунікації; сценарії відкриття	Частка об'єктів із планами безпеки; час відновлення; доступність укриттів; актуальність повідомлень
Ресурсно-екологічна збалансованість	Узгодження потоку з місткістю екосистем, інфраструктури та громад	Зонування; ліміти навантаження; облік води, енергії та відходів; управління сезонністю	Пікове навантаження; ресурсоемність ночівлі; стан природних об'єктів; частка відсортованих відходів
Локальна цінність та інклюзивність	Збільшення частки вигод, що залишаються у громаді, за доступності туризму для різних груп	Локальні закупівлі; підтримка мікробізнесу; соціальний діалог; безбар'єрні маршрути	Частка місцевих постачальників; якість зайнятості; доступність; баланс ставлення мешканців
Розумна спеціалізація і продуктова диверсифікація	Розвиток продуктів, пов'язаних з унікальними компетентностями та спадщиною території	Кластери; тематичні маршрути; креативні індустрії; оздоровчі, сільські й освітні продукти	Сезонність; середня тривалість перебування; частка несезонних продуктів; повторні відвідування
Цифрова аналітика і управління даними	Перетворення даних на основу рішень, а не лише маркетингу	Реєстри; дашборди; геоаналітика; опитування мешканців і бізнесу; відкриті набори даних	Повнота реєстру; частота оновлення; частка рішень із доказовим обґрунтуванням; цифрова доступність
Мережеве врядування та інвестиційна узгодженість	Координація громад і секторів навколо спільної територіальної цінності	Організації менеджменту дестинацій; міжмуніципальні угоди; портфель проєктів; зелені критерії фінансування	Виконання спільних рішень; співфінансування; частка проєктів із оцінкою впливу; довіра стейкхолдерів

Джерело: сформовано авторами на основі узагальнення [2–6; 8–12].

тичні, епідеміологічні, кібернетичні та інфраструктурні загрози. Вона передбачає маршрути евакуації, підготовку персоналу, резервування даних і критерії призупинення діяльності. На небезпечних територіях стратегічним успіхом може бути не приріст потоку, а збереження команди, оцифрування спадщини та готовність до відкриття.

Ресурсно-екологічна збалансованість переводить декларації в територіальні межі. Природний об'єкт, водопостачання, дороги та спільнота мають різні пороги, тому рішення орієнтується на найвразливішу ланку та пікові значення [6]. Для гірських і приморських дестинацій це контроль забудови, водного балансу й сезонного транспорту; для історичних міст — управління груповими відвідуваннями та житловим фондом.

Локальна цінність та інклюзивність зміщують фокус із витрат туриста на територіальний мультиплікатор. Інструментами є місцеві закупівлі, навчання мікропідприємців, кооперація садиб, підтримка ремесел і доступ мешканців до створеної інфраструктури. Безбар'єрність охоплює фізичну, інформаційну, фінансову та когнітивну доступність.

Розумна спеціалізація поєднує унікальний ресурс із місцевими знаннями та підприємницькою спроможністю. Для сільських територій це агрохарчові ланцюги, ремесла та малі заклади розміщення [7]; для університетських міст — освітній і подієвий туризм; для індустріальних регіонів — промислова спадщина. Диверсифікація має зменшувати сезонні ризики, не розмиваючи образ дестинації.

Цифрова аналітика дає змогу бачити систему та пояснювати зміни. Єдиний туристичний реєстр має стати основою даних про суб'єктів, ночівлі та туристичний збір [13], доповненою геоаналітикою, опитуваннями мешканців і показниками ресурсоспоживання. Кожен звіт має пояснювати якість, походження та межі інтерпретації даних.

Мережеве врядування поєднує інші орієнтири. Стратегічна рамка трансформації туристичної екосистеми ЄС "Transition Pathway for Tourism" передбачає співтворення зеленої та цифрової трансформації стейкхолдерами [10]. В Україні організація менеджменту дестинації чи координаційна платформа повинна мати чіткий мандат, прозоре фінансування та представництво громад, управляти спільними проблемами, а не лише промоцією.

Від орієнтирів до адаптивного стратегічного циклу

Практична реалізація концепції передбачає п'ять циклічно пов'язаних кроків. Спо-

чатку функціональну територію окреслюють за потоками, ресурсними зв'язками й мережами постачання. Після цього проводять діагностику за тріадою "цінність — межі — адаптивність": які вигоди створюються; які пороги наближаються і де бракує спроможності до змін?

Третій крок — вибір не більше трьох провідних орієнтирів. Для зрілої гірської дестинації ними можуть бути екологічна збалансованість, цифрове управління потоками та локальна цінність; для прифронтової — безпекова резильєнтність, мережеве врядування та збереження компетентностей.

Четвертий крок — портфель інструментів і проєктів. Для кожного з них визначають змінюваний стратегічний сигнал, одержувачів вигоди, нові ризики та відповідального за експлуатацію.

П'ятий крок — щорічний перегляд: погіршення стану ресурсу або ставлення мешканців має спричиняти корекцію навіть за позитивної дохідної динаміки.

Індикативна панель має чотири рівні: базовий (потік, тривалість, сезонність); результативний (зайнятість, локальні закупівлі, доступність, ставлення мешканців); ресурсний (вода, енергія, відходи, спадщина); адаптаційний (готовність до ризиків, координація, повнота даних). Висновок про сталість можливий лише за їх спільного прочитання.

Обговорення результатів

Підхід не задає однакової кінцевої структури для всіх регіонів. Уніфікованою є вимога збалансувати цінність, межі та адаптивність; змінними — провідні орієнтири, інструменти та пороги. Це відповідає територіально зорієнтованій регіональній політиці [12] та локалізує цілі 8.9 і 12.b Порядку денного 2030 щодо робочих місць, місцевої культури та моніторингу впливів [8].

Для України принципове поєднання резильєнтності зі сталістю: перша без другої може виправдати будь-яку короткостроково-дохідну діяльність, а друга без першої — спирається на припущення про стабільність. Стратегія має зменшувати вразливість, не переносючи її в майбутнє через виснаження ресурсів чи залежність від одного сегмента попиту.

Подальшого розроблення потребують методи визначення порогів місткості, локального мультиплікатора й ставлення мешканців. Єдиний туристичний реєстр важливо поєднати з даними громад, екологічного моніторингу та просторового планування; інакше цифровізація вдосконалив облік потоку, але не управління сталим розвитком.

ВИСНОВКИ

Стратегічні орієнтири сталого розвитку регіональних туристичних систем доцільно розглядати не як перелік бажаних тем, а як узгоджену систему вибору, що пов'язує територіальну цінність, межі допустимого навантаження та адаптаційну спроможність. Наукова новизна запропонованого підходу полягає у формуванні концептуального ядра “цінність — межі — адаптивність”, на основі якого обґрунтовано шість функціональних орієнтирів: безпекову резильєнтність; ресурсно-екологічну збалансованість; локальну цінність та інклюзивність; розумну спеціалізацію та продуктову диверсифікацію; цифрову аналітику; мережеве врядування та інвестиційну узгодженість.

Аналіз офіційних даних засвідчив поєднання позитивної динаміки з глибокою просторовою асиметрією. У 2025 р. зіставний обсяг податкових надходжень від туризму зріс на 35,7 %, а в I кварталі 2026 р. кількість задекларованих ночівель — на 13,2 %. Водночас 74,6 % ночівель припало на п'ять територій. Це означає, що національне зростання не може бути єдиною основою регіонального стратегування: частина дестинацій уже потребує управління концентрацією та ресурсними межами, тоді як інші — безпечного відновлення, збереження компетентностей і формування нового продуктового профілю.

Практичне значення результатів полягає в можливості використати запропонований цикл для підготовки й актуалізації регіональних і місцевих стратегій: окреслити функціональну територію; провести діагностику цінності, меж і адаптивності; обрати провідні орієнтири; сформувати портфель взаємопов'язаних інструментів; щорічно коригувати рішення за чотирирівневою панеллю показників. Подальші дослідження мають бути спрямовані на емпіричну апробацію моделі в різних типах туристичних систем України та розроблення методик визначення територіальних порогів сталості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Butler R. W. The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *The Canadian Geographer*. 1980. Vol. 24, No. 1. P. 5–12. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>.
- Bramwell B., Lane B. Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*. 2011. Vol. 19, No. 4–5. P. 411–421. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2011.580586>.
- Lew A. A. Scale, change and resilience in community tourism planning. *Tourism Geographies*. 2014. Vol. 16, No. 1. P. 14–22. DOI: <https://doi.org/10.1080/14616688.2013.864325>.
- Hall C. M. Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial eco-

logy of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 2019. Vol. 27. No. 7. P. 1044–1060. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1560456>.

- Alvarez S., Bahja F., Fyall A. A framework to identify destination vulnerability to hazards. *Tourism Management*. 2022. Vol. 90. Article 104469. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104469>.
- Zekan B., Weismayer C., Gunter U., Schuh B., Sedlacek S. Regional sustainability and tourism carrying capacities. *Journal of Cleaner Production*. 2022. Vol. 339. Article 130624. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.130624>.
- Roman M., Kudinova I., Samsonova V., Kawęcki N. Innovative development of rural green tourism in Ukraine. *Tourism and Hospitality*. 2024. Vol. 5, No. 3. P. 537–558. DOI: <https://doi.org/10.3390/tourhosp5030033>.
- Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations*. 2015. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
- Statistical Framework for Measuring the Sustainability of Tourism. *UN Tourism*. 2024. URL: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/statistical-framework-for-measuring-the-sustainability-of-tourism>.
- Transition Pathway for Tourism. Luxembourg: Publications Office of the European Union. *European Commission*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.2873/344425>.
- OECD Tourism Trends and Policies 2026. Paris: OECD Publishing, 2026. DOI: <https://doi.org/10.1787/3fd3cd75-en>.
- Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: постанов Кабінету Міністрів України від 05 серп. 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
- Публічний звіт Голови Державного агентства розвитку туризму України Наталі Табаки за 2025 рік. *Державне агентство розвитку туризму України*. 2026. URL: <https://tourism.gov.ua/blog/publicniy-zvit-golovi-derzhavnogo-agentstva-rozvitku-turizmu-ukrayini-natali-tabaki-za-2025-rik%20>.
- За перші три місяці 2026 року 2,28 млн туристичних ночівель принесли понад 87 млн гривень туристичного збору. *Державне агентство розвитку туризму України*. 2026. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/za-pershi-tri-misyaci-2026-roku-2-28-mln-turistichnih-nochivel-prinesli-ponad-87-mln-griven-turistichnogo-zboru>.
- International tourist arrivals up 4 % in 2025 reflecting strong travel demand around the world. *UN Tourism*. 20 January 2026. URL: <https://www.unwto.org/news/international-tourist-arrivals-up-4%25-in-2025-reflecting-strong-travel-demand-around-the-world>.

REFERENCES

- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *The Canadian Geographer*, 24 (1), 5–12. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 19 (4–5), 411–421. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2011.580586>.
- Lew, A. A. (2014). Scale, change and resilience in community tourism planning. *Tourism Geographies*,

- 16 (1), 14-22. DOI: <https://doi.org/10.1080/14616688.2013.864325>.
4. Hall, C. M. (2019). Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27 (7), 1044-1060. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1560456>.
5. Alvarez, S., Bahja, F., & Fyall, A. (2022). A framework to identify destination vulnerability to hazards. *Tourism Management*, 90, 104469. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104469>.
6. Zekan, B., Weismayer, C., Gunter, U., Schuh, B., & Sedlacek, S. (2022). Regional sustainability and tourism carrying capacities. *Journal of Cleaner Production*, 339, 130624. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.130624>.
7. Roman, M., Kudina, I., Samsonova, V., & Kawęcki, N. (2024). Innovative development of rural green tourism in Ukraine. *Tourism and Hospitality*, 5 (3), 537-558. DOI: <https://doi.org/10.3390/tourhosp5030033>.
8. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations*. Retrieved from: <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
9. (2024). Statistical Framework for Measuring the Sustainability of Tourism. *UN Tourism*. Retrieved from: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/statistical-framework-for-measuring-the-sustainability-of-tourism>.
10. (2022). Transition pathway for tourism. Publications Office of the European Union. *European Commission*. DOI: <https://doi.org/10.2873/344425>.
11. (2026). OECD tourism trends and policies 2026. *OECD Publishing*. DOI: <https://doi.org/10.1787/3fd3cd75-en>.
12. *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky*: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 695 [On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 695]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> [in Ukr.].
13. (2026). Publichnyi zvit Holovy Derzhavnoho ahentstva rozvytku turyzmu Ukrainy Natali Tabaky za 2025 rik [Public report of the Head of the State Agency for Tourism Development of Ukraine, Natalia Tabaka, for 2025]. *Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu Ukrainy*. Retrieved from: <https://tourism.gov.ua/blog/publichnyi-zvit-golovi-derzhavnogo-agentstva-rozvitku-turizmu-ukrayini-natali-tabaki-za-2025-rik%20> [in Ukr.].
14. (2026). Za pershi try misiatsi 2026 roku 2,28 mln turystychnykh nochivel prynesly ponad 87 mln hryven turystychnoho zboru [In the first three months of 2026, 2.28 million tourist overnight stays generated more than UAH 87 million in tourist tax]. *Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu Ukrainy*. Retrieved from: <https://www.tourism.gov.ua/blog/za-pershi-tri-misyaci-2026-roku-2-28-mln-turistichnih-nochivel-prinesli-ponad-87-mln-griven-turistichnogo-zboru> [in Ukr.].
15. (2026, January 20). International tourist arrivals up 4 % in 2025 reflecting strong travel demand around the world. *UN Tourism*. Retrieved from: <https://www.unwto.org/news/international-tourist-arrivals-up-4%25-in-2025-reflecting-strong-travel-demand-around-the-world>.

N. M. BABKO, PhD in Economics, Associate Professor

N. V. RUNCHEVA, D. Sc. in Economics, Professor

CONCEPTUALISING STRATEGIC GUIDELINES FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONAL TOURISM SYSTEMS

Abstract. The article develops a conceptual framework for strategic guidelines for the sustainable development of regional tourism systems, accounting for the spatial asymmetry of tourism in Ukraine. The methodology combines a systems approach, content analysis, comparison of official statistics, logical modelling and typological synthesis. The findings show that positive fiscal dynamics coexist with pronounced concentration: in the first quarter of 2026, five territories accounted for 74,6 % of officially recorded overnight stays subject to the tourist tax. The proposed core, “value – limits – adaptability”, links territorial benefits, thresholds of acceptable pressure and the capacity to respond to change. Six guidelines are substantiated: safety resilience; resource and environmental balance; local value and inclusion; smart specialization and product diversification; digital observability; and network governance with investment coherence. The adaptive cycle moves from diagnosing a functional tourism territory to selecting dominant guidelines, forming an integrated portfolio of instruments and annually correcting policy. Net territorial value, rather than maximum visitor numbers, is defined as the target result of regional tourism strategy.

Keywords: sustainable development, regional tourism system, strategic guidelines, resilience, tourism carrying capacity, local value, smart specialization, governance.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Бабко Наталя Миколаївна — канд. екон. наук, доц., доц. кафедри економіки, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Запорізька обл., Україна, 69000; natalia.babko@ukr.net; ORCID: 0000-0002-7620-9500

Рунчева Наталія Вікторівна — д-р екон. наук, проф., доц. кафедри економіки, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького; вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Запорізька обл., Україна, 69000; runnata@ukr.net; ORCID: 0000-0001-8645-9821

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Babko N. M. — PhD in Economics, Associate Professor, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University; 59, Naukovoho Mistechka Str., Zaporizhzhia, Zaporizhzhia Region, Ukraine, 69000; natalia.babko@ukr.net; ORCID: 0000-0002-7620-9500

Runcheva N. V. — D. Sc. in Economics, Professor, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University; 59, Naukovoho Mistechka Str., Zaporizhzhia, Zaporizhzhia Region, Ukraine, 69000; runnata@ukr.net; ORCID: 0000-0001-8645-9821

Надійшла до редакції 26.08.2026

Прийнята до друку 11.09.2026

Опубліковано 30.09.2026

ШАНОВНІ ПРЕДСТАВНИКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ УСТАНОВ, НАУКОВЦІ, ВІНАХІДНИКИ!

В УкрІНТЕІ впроваджено послугу **“Комплексне інформаційне обслуговування”**. Це актуальна і систематизована інформація з питань трансферу технологій, науково-технічного та інноваційного розвитку, що надсилається в онлайн-режимі і призначена для здійснення наукової та інноваційної діяльності. Видання надсилаються протягом року згідно з вказаною на сайті Інституту періодичністю. До вашої уваги інформаційний пакет **“Комплексний”** (8 видань):

- фаховий журнал “Наука, технології, інновації”;
- інформаційний бюлетень “Дослідження, технології та інновації у Європейському Союзі”;
- дайджест новин “Наука, технології, інновації”;
- дайджест трансферу технологій;
- “Збірник рефератів дисертацій, НДР та ДКР”;
- “Бюлетень реєстрації НДР та ДКР”;
- бюлетень “План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні”;
- “Закони та підзаконні акти, директивні документи у сфері вищої освіти, науки, науково-технічної інформації, науково-технологічного та інноваційного розвитку України”.

КОНТАКТИ:

телефон (044) 521-00-39,

e-mail: uintei.ua@gmail.com, uintei.info@gmail.com

Детальніше на сайті УкрІНТЕІ: www.uintei.kiev.ua